

ТІЛ МЕН ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

ӘОЖ 81

Оқыту әдістері және олардың қазақ әдебиетін оқытуда қолданылу ерекшеліктері

Рүстемова Ж.А.¹, Медеубаева М.Қ.²

¹Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті;

²№ 18 жалпы білім беретін орта мектеп, Қарағанды

В статье всесторонне рассмотрены методы преподавания, а также особенности их использования в практике преподавания казахской литературы в школе. Особое внимание авторами уделено определению сходств и различий используемых в педагогической литературе терминов «метод преподавания», «прием преподавания» и «способ преподавания». Описание предложенных в статье методов осуществлено на основе типологии уроков казахской литературы, разработанной К. Битибаевой.

The article is devoted to the questions of methods of teaching, and also are comprehensively considered features of their use in practice of teaching of the Kazakh literature at school. The special attention in the article is given to definition of similarities and distinctions of terms used in the pedagogical literature such as «a method of teaching», «a use of teaching», and «a way of teaching». The description of the methods offered in it is carried out on the basis of typology of lessons of the Kazakh literature developed by K. Bitibaeva.

Педагогикалық әдебиеттерде «оқыту әдісі», «оқыту тәсілі», «оқыту амалы» деген тіркесті термин сөздер қолданылады. Бұл сөз тіркестері бірінің орнын бірі басатындай көрінгенімен мағыналық және қолданыс жағынан бөлекше. «Оқыту әдісінің» «оқыту тәсіліне» жақын болатын себебі, педагогика еңбектерінде оқыту әдісі оқыту тәсілі деп түсіндіріледі. Мәселен, «[...] оқыту әдістері бұл мұғалім мен оқушылардың оқу-тәрбие жұмысының міндеттерін ойдағыдай шешуге бағытталған өзара байланысты іс-әрекетінің тәсілдері» [1; 263]. Тәсіл — оқу міндеттерін шешуге бағытталған амалдардың жиынтығы. «Оқытушы сабақ барысында нақты тақырыпты түсіндіру үшін көрнекі құралдарды, аудиоматериалдарды, түрлі ойын үлгілерін жүйелі түрде қолданса, бұны оқытушының өзіндік әдістемелік тәсілдері деп атауға болады» [2; 10].

Оқыту процесінде әдіс кейде тәсілге, ал тәсіл оқыту әдісіне айналады. Мысалы, баяндау әдісін қолданған мұғалім сабақта суреттер көрсететін болса, ол суреттерді көрсету тәсілге жатады. Егер сабақта оқушылар суреттер негізінде білім алатын болса, онда суреттерді көрсету әдіске, ал баяндау тәсілге айналады. Оқушылар өз беттерімен лабораториялық жұмыс орындайтын болса, лабораториялық әдіс қолданылады. Мұғалім лабораториялық әдіске әңгіме элементтерін кіріктіретін болса, әңгіме тәсіл ретінде пайдаланылады. Демек, оқыту тәсілі оқыту әдісінің элементі болып табылады. Тәсіл әдістің жүзеге асуына көмектеседі.

Оқыту амалы дегеніміз не? Оқыту амалы да — әдістемедегі негізгі саты. Амал оқыту әдісінің жекелеген элементтерін құрайды. Оқыту амалына сабақ жоспарын хабарлау, оқушылардың зейінін сабаққа аудару, оқу материалын түсіндіру, талдау, мұғалімнің оқушыға тапсырма беруі, оның білімін тексеруі жатады. «Әр оқытушының сабақты түсіндірудегі, яғни, суреттеп, салыстырып, баяндап, қорытып берудегі, әрбір үйренушінің білімін тексерудегі амалы әр түрлі болуы мүмкін. Айталық, белгілі бір тақырыпты түсіндіру үшін оқытушы портреттерді пайдалана отырып, рөлдік ойынның бірін ұйымдастырса, бұны амал деп санауға болады» [2; 10]. Сондай-ақ оқушыларға ой салуға,

қиялын ұштауға, зейінін тәрбиелеуге, сезімдеріне әсер етуге, сабақ үстінде оқушылар арасындағы қарым-қатынасты басқаруға және сабақ тақырыбына қатысты проблемалық жағдаят туғызуға көмектесетін амал түрлері бар. Сонымен, амал оқыту әдісінің жүзеге асуына көмектеседі.

Әдіс «методос» — *зерттеу*, немесе *таным жолы*, деген грек сөзінен шыққан. Осыған орай «әдіс» ұғымының мағынасы да кең. Әдіснамалық мағынада әдіс — таным құралы. Жалпы дидактикалық және әдістемелік мағынада оқыту әдісі дегенді білдіреді.

«Оқыту процесінде мынандай екі түрлі қызмет жүзеге асады. Бірінші мәселе — мұғалім оқытуы, екінші мәселе — оқушының оқуы. Мұғалім мен оқушының осы арақатынасы, әр түрлі оқу қызметтері оқыту әдістеріне жатады. Мысалы, мұғалімнің әңгімелесуі — әңгіме әдісі немесе кітаппен жүргізетін жұмыс түрлері — кітаппен жұмыс әдісі, оқушының жауап беруі оқушы білімін тексеру әдісі деп аталады» [3; 11]. Демек, оқыту әдістерінің басты қызметі — оқыту және оқу, ынталандыру және ынталану, дамыту және даму, тәрбиелеу және тәрбиеге көну, ұйымдастыру және ұйымдасу. Оқытатын, ынталандыратын, дамытатын, тәрбиелейтін, ұйымдастыратын — оқытушы. Ал, оқитын, ынталанатын, дамитын, тәрбиеге көнетін, ұйымдасатын — оқушы. Екі жақтың, яғни мұғалім мен оқушының, ынтасы болған жағдайда ғана оқыту әдістері нәтижелі болмақ. «Оқыту әдістерін» біз кейде «оқу әдістері» дейміз. Оның себебін оқу процесіндегі осы екі жақтық қызметтің болуымен және оқушылардың танымдық іс-әрекетімен түсіндіреміз.

Оқушылардың танымдық іс-әрекетіне байланысты оқыту әдістері әр түрлі болып келеді. «[...] өйткені оқытуда ең бастысы — оқушылардың танымдық іс-әрекеті» [1; 264]. Психология еңбектерінде адамның танымдық іс-әрекетінің репродуктивті, продуктивті және шығармашылық деп аталатын үш түрі аталады. Репродуктивті іс-әрекет бойынша пән мұғалімі оқу материалын түсіндіреді және тапсырманы орындаудың жолдарын көрсетеді. «Дидактикалық көзқараста бұл әрекет бұрынғы өтілген материалдың бірнеше қайталануы, әр түрлі жаттығулар мен тапсырмалар орындау арқылы іске асады» [4].

Продуктивті іс-әрекет кезінде оқушылар жаңа білімді өз бетімен алуға тырысады.

Шығармашылық іс-әрекеттің мақсаты — істің кенеттен шешілу жолдарын табу. «...оқушылардың әр түрлі шығармашылық оқыту іс-әрекетінде мұғалім проблемалық ситуация туғызады, жаңа білімді игеруде оқушылардың ойлау, ізденіс іс-әрекетіне, олардың оқыту проблемасын өз бетімен немесе ұжымдасып шешуіне басшылық етеді» [1; 231].

Оқыту әдістерін жүйелеуде ғалымдар арасында бірыңғай көзқарас жоқ. «Біздің байқауымызша, оқыту әдістерін жіктеуді әрбір автор өзінше дәлелдейді. Мысалы, кейбіреулер оқыту әдістері жіктеудің негізгі етіп білім көзін, екінші біреулер дидактикалық міндеттерді, ал, қайсыбіреулер оқушылардың танымдық іс-әрекетін негізге алады т.б. Екіншіден, оқыту әдістері мен тәсілдерінің шекарасы жылжымалы болады деп жоғарыда айтылған. Сондықтан оқыту процесінде кейде әдіс тәсілге, ал тәсіл әдіске ауысып отырады. Үшіншіден, бір әдіс әр түрлі дидактикалық мақсаттарға қызмет етеді. Мысалы, әңгіме әдісі жаңа білімді меңгеру, білімді, іскерлікті дағдыны тексеру, дидактикалық міндеттерін шешуде қолданылады» [1; 274].

Орыс әдістемешілері Е.Я.Голант, С.Г.Шаповаленко, Н.М.Верзилин білім көзін негізге ала отырып, оқыту әдістерін сөздік әдіс, көрнекілік әдіс және практикалық әдіс деп үшке бөліп қарастыруды ұсынады. Сөздік әдіске әңгімелеу, әңгіме, түсіну, лекция, кітаппен жұмыс, көрнекілік әдіске демонстрация, иллюстрация, бақылау әдістері, практикалық әдіске лабораториялық жұмыс, практикалық жұмыс, графикалық жұмыс, графикалық жұмыс және әр түрлі жаттығулар жатқызылады. «Сөздік, көрнекілік және практикалық әдістер оқыту процесін ұйымдастыруда зор роль атқарады. Бірақ оқыту әдістерін жіктеудің мұндай жүйесі оқушылардың танымдық іс-әрекетін толық бейнелемейді» [1; 270].

Дидактикалық мақсат-міндеттерге орай И.А.Данилов, Б.П.Есипов әдіс түрлерін жаңа білімді меңгеру, іскерлік пен дағдыны қалыптастыру, білімді қолдану, білімді бекіту, шығармашылық іс-әрекетті дамыту, білімді тексеру және бағалау әдістері деп қарастырады.

М.Н.Скаткин, И.Я.Лернер оқушылардың танымдық немесе логикалық ойлау іс-әрекетін негіз ете отырып, оқыту әдістерін түсіндірмелі-иллюстративті, репродуктивті, проблемалық баяндау, эвристикалық және зерттеу әдістері деп бөледі.

Ю.К.Бабанский оқыту әдістерін Е.Я.Голант, С.Г.Шаповаленко, Н.М.Верзилин, И.А.Данилов, Б.П.Есипов, М.Н.Скаткин, И.Я.Лернер, тағы басқа әдістемешілердің классификацияларына сүйене отырып, кешенді түрде төмендегідей үш топқа бөледі:

1) оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру және іске асыру әдістері;

2) оқу-танымдық іс-әрекеттің ынталандыру әдістері;

3) оқу-танымдық іс-әрекеттің тиімділігін бақылау және өзін-өзі бақылау әдістері.

Оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру және іске асыру әдістеріне сөздік әдістерін (әңгіме, әңгімелеу, лекция), көрнекілік әдістерін (иллюстрация, демонстрация, оқу теледидары), практикалық әдістерді (жазба жаттығулары, лабораториялық, практикалық жұмыстар, тәжірибе және бақылау т.б.), индуктивті және дедуктивті әдістер, репродуктивті, проблемалы ішінара іздену әдістері, өз бетінше жұмыс істеу әдістері жатады. Әдіскер Қ.Бітібаева оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру және іске асыру әдістерін «Қазақ әдебиеті» пәні ерекшелігіне орай жүйелейді. «Әр топ бірнеше оқыту әдістерінен тұрады. Мысалы, 1-топтағы оқыту әдістеріне: сөздік (әңгіме, дәріс, пікірлесу), көрнекілік (иллюстрация, портрет, суреттеу, мүсіндеу), практикалық (поэтикалық талдау, көркем мәтінмен жұмыстар) әдістер жатады. Сондай-ақ репродуктивтік, эвристикалық әдістерді де осы топқа жатқызуға болады» [3; 12].

Ә.Қоңыратбаев өзінің «4–7 кластарда әдебиетті оқыту методикасы» әдістемелік құралында оқытудың түсіндірмелі оқу әдісі, баяндау әдісі, әңгіме әдісі, эксперимент әдісі, көрнекілік әдісі деген түрлерін баяндай отырып, сабақ жүйесіндегі кейбір жаңашыл ізденістерге тоқталады. Байқап отырсақ, Ю.К.Бабанский ұсынған әдістерден әңгіме, әңгімелеу (*түсіндірмелі оқу әдісі*), көрнекілік, тәжірибе және бақылау (*эксперимент әдісі*) әдістері аталған. Бірақ әдіскерлердің әдіс мазмұнына қатысты ұғым-түсініктері кейде әрқилы болады. Кейде бірдей, ал олардың атауына байланысты байламдары жеке-жеке болуы мүмкін.

Мәселен, Ә.Қоңыратбаев Қ.Бітібаева атаған «көркем мәтінмен жұмыс әдісін» әңгіме әдісіне, «дәріс әдісін» «баяндау әдісіне» жатқызады. «Әңгіме әдісі бойынша оқушылар көркем сөздің мазмұны (айту, оқу, жазу), тақырыбы, идеясы, образдары, тілі, композициясы жөнінде де өз түсініктерін айта білерліктей бағытта жұмыс істеуі тиіс» десе [5; 13], баяндау әдісі жөнінде «Бұл әдіс IV–VII кластарда мұғалім сөзі (кіріспе сабақ), VIII–X кластарда лекция түрінде қолданылады. Лекцияның өзара бөлінген жоспары болады. Мұғалім оқушыларды әуелі лекцияның мақсатымен таныстырып алып, соның бөлімдерін ретімен айтады, тақтаға фактілер мен даталарды жазады. Оны оқушылар көшіріп алған соң, екінші, үшінші, бесінші буындарға көшеді. Көп жағдайда лекция жоспары көрнекі құралға негізделеді. Лекцияның жалқы және жалпы қорытындылары болмақ. Кіріспе сөз бен лекция (өмірбаян, творчестволық жолы т.б.) сабақтың негізгі буыны емес, соған кірер есік ғана. Алайда шығарманы оқып-талдауда лекцияның көмегі бар» [5; 12].

Ә.Қоңыратбаев түсіндірмелі оқу әдісін бастауыш мектеп оқуымен түсіндірсе, эксперимент әдісін бірнеше сағатқа құрылған көлемді мәтіндерді оқытуда тіркескен сабақ үлгілерін өткізумен байланыстырады. Бірақ түсіндірмелі оқуды бір ғана бастауыш мектеп методикасы деп түсінуге болмайтындығын, оның барлық пәнге қолданылуы мүмкін екендігін ескертеді. «Өйткені пәнді түсіндірмей үйрету мүмкін емес», — деп есептейді. «Алайда алғашқы текст түсінік тасасында қалар болса, ол баланы көркем текстен алыстатады», — деп тағы да пән мұғалімін сақтандырады. Сондықтан әр сабақта, тіркескен сабақ тұсында да түрлі әдісті, атап айтсақ, түсіндірмелі әдісті, баяндау әдісін, әңгіме әдісін, көрнекілік әдісін ұштастыру қажеттігін алға тартады.

Көрнекілік әдісі болса, сабақтың оқыту, түсіндіру, жаттықтыру, үйрету, оқушылардың өздік жұмысы тұстарында қолданылатын көмекші тәсіл болып табылады. Мәселен, мұғалім сөзі, көрнекілік тәсіл ретінде сурет, хронологиялық кесте, схема, стенд, карта көрсету, қазіргі уақытта интерактивті тақта мүмкіндіктерін пайдалану түрінде көрінеді. Көрнекілік тәсілінің көрнекілік әдісі ретінде де қызметі болатындығын біз жоғарыда айтып өттік. Көрнекіліктің бір ғана лекция әдісіне ғана емес, барлық әдіс түрлеріне қатысы бар. Бұндай жағдайда көмекші тәсіл ретінде пайдаланылады.

Көрнекілік, сондай-ақ дидактиканың басты шарттарының бірі болып табылады. Оны бүтіннің бөлшекке, бөлшектен бүтінге, жеңілден күрделіге, белгіліден белгісізге қарай оқытудың тәсілі деуге болады. «Көрнекілік әдісі материалды жүйелеп өтуге, білімді дағдыға айналдыруға көмектеседі. Оның негізінде бүтін-бөлшек-бүтін ғана емес, мұғалім-текст-бала дейтін біртұтас үш тезис тұрады. Көрнекілік әдісінің негізі — көркем текст. Көрнекілік әдісінің түпкі мақсаты — қысқа да оңай жолмен, тиянақты білім беру» [5; 18].

Ә.Қоңыратбаев сабақты белсендіру, бағдарламалы оқыту, дамыта оқыту, әдістерінің оқыту процесінде орын алып отырғандығын айтып өтеді де, бұл ізденістер жайында әдістемешілердің методологиялық жақтан толық дәлелденбеген деген пікірлерін көлденең тартады.

Қ.Бітібаева өзінің «Әдебиетті оқыту әдістемесі мен технологиясы» атты оқулығында білім көзі негізінде жүйеленген сөздік, көрнекілік және практикалық әдіс түрлерімен бірге зерттеу әдісін де

кесте ішінде көрсетеді [3; 12] де, олардың пайдаланылу тиімділігін саралайды. Дегенмен, Бітібаева Бабанскийдің оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру және іске асыру әдістері жүйесінен көрнекілік әдісіне, репродуктивті әдіске, проблемалы ішінара іздену әдісіне, өз бетінше жұмыс істеу әдісіне ден қояды. Бұл ретте репродуктивті әдісті түсіндірмелі-репродуктивті әдіс терминімен ауыстырады. Сондай-ақ әдіскер әдебиетті оқытудағы көркемдеп оқу әдісі мен зерттеу әдісінің роліне баса назар аударады.

Көркемдеп оқу әдісі жөнінде: «Ол оқушының көркем шығарманы қабылдау белсенділігін, әсерлі сезімін дамытуда өте тиімді. Әдебиетті өнер деп танытуда, көркем туындыны өнер туындысы деп қабылдатуда, сөз қасиеті мен құдіретіне, оның эстетикалық нәзік нәріне тұшындыруда бұл әдіс алғашқы баспалдақ, яғни, көркем шығарманы оқушы жүрегіне бастайтын алғашқы сезім көпірі ретінде ежелден-ақ тиімді әдіс болып, мұғалімдер тәжірибесінен кең орын алуда» [3; 13], — дейді. Автор көркемдеп оқу әдісінің негізгі тәсілдерін төмендегіше атайды:

- 1) мұғалімнің мәнерлеп, түсінік бере оқуы;
- 2) көркем сөз шеберлерінің оқуы;
- 3) күйтабақты, ұнтаспаны тыңдау;
- 4) жоспар жасату;
- 5) негізгі оқиғаларға ат қойғызу;
- 6) мәтінге жуық әңгімелету;
- 7) көркем мәтінді оқу барысында иллюстрация, суреттер пайдалану;
- 8) сценарий жасату;
- 9) оқыған шығармалары бойынша пікір айтқыза білу.

Қ.Бітібаева әсіресе проблемалық оқыту әдісінің маңыздылығын ерекше атап көрсетеді. Оқушылардың таным белсенділігін, ойлау қызметін дамытуда, жетілдіруде, оларға өз бетінше қорытынды, тұжырым жасата білуде проблемалық оқытудың маңызы ерекше екендігін ескертеді.

Түсіндірмелі-репродуктивті әдістің білімді қысқа мерзім ішінде, барлық оқушыларды қамти отырып беретін мүмкіншілігін және сонымен қатар оқушының дербес ойлауы арқылы жүзеге асатын өзіндік жұмысқа кері әсері болатындығын баяндайды. Көрнекілік әдісінің де оң, теріс жақтарын саралайды. Ғалым әдебиетті оқытуда әдіс-тәсілдерді үйлестіре қолдануды да ұсынады. «Өзіндік әдісін көрнекілікпен, практикалық жұмыстармен аастастырып немесе зерттеу әдісін түсіндірмелі әдіспен үйлестіре пайдаланудың маңызы зор болмақ (әрине, қандай әдістерді қалай пайдалану сабақ мақсатына байланысты туындайды). Ал кейде практикалық, танымдық-іздендіруші әдістерді көрнекілік әдіспен үйлестіре пайдалануға болады. Әдіс-тәсілдерді үйлестіре қолдану — оқушылар еңбегін ғылыми, тиімді түрде ұйымдастырудың маңызды бір саласы» [3; 15].

Педагогикалық еңбектерге жүгінсек, оқыту әдістерінің пайдаланылуы сабақ мақсатына ғана байланысты туындамайды екен. Оқыту әдістерін тандап алу үшін басшылыққа алынатын өлшемдер төмендегідей:

- 1) оқыту заңдылықтары мен принциптеріне сәйкестігі;
- 2) дидактикалық мақсаттар мен міндеттерге сәйкестігі;
- 3) тақырып мазмұнына сәйкестігі;
- 4) оқушылардың оқу мүмкіндіктеріне (жас және дербес ерекшеліктеріне) сәйкестігі;
- 5) мұғалімдердің мүмкіншіліктеріне сәйкестігі (тәжірибесі, білімі, қабілеті, жалпы білімдарлығы т.б.);
- 6) мектептің материалдық және техникалық базасына сәйкестігі;
- 7) сыртқы жағдайлардың ерекшеліктеріне сәйкестігі [1; 275].

Бұл тұста оқыту әдістерінің сыртқы жағдайлардың ерекшеліктеріне сәйкестігін түсіндіре кеткен жөн. Әдебиетті оқыту әдістерін қалалы жерде ақындар мен жазушылардың, әдебиеттанушы-ғалымдардың мұражайларына экскурсия жасау, ауылды жерде табиғат аясына саяхатқа шығу арқылы да түрлендіруге болады. Мұражайларда әңгіме, дәріс, пікірлесу, көрнекілік әдістері ұштастырылса, табиғат аясында ақындардың табиғат лирикасы бойынша поэтикалық талдау, көркемдеп оқу т.с.с әдістер жүзеге асырылмақ.

«Қазақ әдебиеті» сабақтарында бірнеше әдіс-тәсілді ұштастыру мүмкіндігін Қ.Бітібаеваның «Абай шығармашылығын оқыту» кітабының «Сабақ түрлері (жоғарғы сыныптар)» бөліміндегі «Абайдың саяси-әлеуметтік лирикасы» атты интеграциялық оқытуды басшылыққа алған іздендіру сабағы тапсырмалары мен жабдығы негізінде түсіндіруді жөн көріп отырмыз. Әрі кітаптың қалың жұртшылық қолына түсе бермейтіндігін ескергендіктен және тамаша әдіскер, ұстаз, ғалым ұсынған

тапсырмалардың аталмыш тақырыпта сабақ өткізуде үлгі боларын, ой салып, бағыт сілтерін болжағандығымыздан оларды көлемділігіне қарамай тұтас беруді жөн санадық. Ескерте кететін жайт, тапсырмалар үйге алдын ала беріледі.

I. Жалпы сыныптық тапсырма.

1. М.Е.Салтыков-Щедрин шығармашылығына шолу, оның «Бір қаланың тарихы» атты роман-ертегісі көтерген саяси-әлеуметтік проблемалары.

2. *Жұмыстың түрі* — диалогтік әңгіме, пікірлесу (орыс әдебиеті мұғалімі әзірлейді).

II. Топтық тапсырма.

1. М.Әуезовтің ғылыми мақалалары бойынша тезис-конспект жазып, сынаққа дайындау.

2. *Жұмыстың түрі* — сынақ.

Еңбектер:

а) «Традиции русского реализма и казахская дореволюционная литература» (I-топқа);

ә) «Народность и реализм Абая» (II-топқа);

б) «Абай Құнанбаев» (монография)(III-топқа).

III. Жалпы сыныптық тапсырма.

«Болыс болдым, мінеки», «Мәз болады болысың» өлеңдеріне әдеби талдау.

Жұмыстың түрі — болыстарға дәйексөзді мінездеме. Жұмыс келесі үлгіде орындалады.

1 - кесте

Дәйексөздер	Микромінездеме
Сияз бар десе жүрегім, Орнықпайды суылдап	Әлсіз, қорқақ, болашағы жоқ

IV. Индивидуалдық тапсырма.

Абай және Салтыков-Щедрин.

Жұмыстың түрі — салыстырмалы талдау, өз пікірін қорғау.

Үлгі:

2 - кесте

М.Әуезов еңбектері (Салтыков-Щедрин)	9-сыныптағы орыс әдебиеті (Салтыков-Щедрин сатирасы, реализмі)	Салыстырмалы талдау (өз пікірі, қорытынды)
---	--	--

Ғылыми материалдармен жұмыс. И.В.Вострышев. «Великий русский сатирик».

Жұмыстың түрі — жазушы сатирасы туралы қысқаша хабарлама.

Сабақтың жабдығы:

1. Кукрыниксылар салған иллюстрациядан фотомонтаж (Салтыков-Щедрин шығармашылығы бойынша).

2. Салтыков-Щедрин туралы кесте-плакат.

3. Ғалымдар еңбектерінен карточкалар жасалынып пайдаланылды.

Байқап отырғанымыздай, Бітібаеваның интеграциялық оқытуды басшылыққа алған іздендіру сабағында диалогтік әңгіме, әңгімелеу, пікірлесу, көрнекілік (иллюстрация, портрет, суреттеу), проблемалы ішінара іздену әдістері, өз бетінше жұмыс істеу әдістері, зерттеу әдісі, поэтикалық талдау, көркем мәтінмен жұмыс әдістері өзара үйлестіріле қолданылған.

Әдіскер-ұстаз өз тарапынан сабақта пайдаланылған ең басты әдіс-тәсіл салыстыру, іздендіру мазмұнындағы проблемалық сипаттағы тапсырмалар екендігін атап көрсетеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. — Алматы: Эверо, 2004. — 420 б.
2. Әдістеме әлемінде. — Алматы: Сардар, 2008. — 368 б.
3. Бітібаева Қ. Әдебиетті оқыту әдістемесі мен технологиясы. — Алматы: Мектеп, 2003. — 336 б.
4. Педагогика. Дәріс курсы. — Алматы: Нұрлы әлем, 2003. — 263-б.
5. Қоңыратбаев Ә. 4–7 кластарда әдебиетті оқыту методикасы. — Алматы: Мектеп, 1987. — 176 б.